

The Causal Relationship Model of Psycho-Social Factors Prosocial Behavior of Undergraduate Student¹

Pawaree Kanchanapee Nilphai², Prateep Jinnge³, and Kanchana Pattawiwat³

Received: May 28, 2020 Revised: July 03, 2020 Accepted: July 27, 2020

Abstract

The objective of this study was to empirically validate the causal relationship model of psycho-social factors on prosocial behavior. The sample consisted of 511 undergraduate students who studied in Thailand. Proportion stratified random sampling was used. Questionnaires were used to collect data, with Cronbach's alpha coefficient between 0.54 - 0.86. Data were analyzed by structural equation modeling technique. The result showed that the proposed model fitted with the empirical data ($\chi^2 = 608.91$, $df = 181$, $p = 0.00$, $\chi^2/df = 3.36$, $SRMR = 0.06$, $RMSEA = 0.07$, $CFI = 0.97$, $GFI = 0.90$, $AGFI = 0.86$). The results of path analysis showed that 1) empathy had positive and direct effected on prosocial behavior ($\beta = 0.59$, $p < 0.05$). 2) supportive love rearing practices had positive and direct effected on prosocial behavior ($\beta = 0.25$, $p < 0.05$). Suggestions from the research which show that empathy had positive and direct effected on prosocial behavior, so creating empathy program should be done. Another suggestion, due to supportive love rearing practices effecting prosocial behavior the Ministry of Social Development and Human Security should set a policy to encourage family to cultivate supportive love rearing practices.

Keywords: prosocial behavior, empathy, supportive love rearing practices

¹ This paper submitted in partial fulfillment of Doctoral Dissertation in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

² Graduate Student, Doctoral Degree in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University. E-mail: pawaree_kan@hotmail.com

³ Assistant Professor at Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางจิตและสังคมที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ของนักศึกษาปริญญาตรี¹

ปวรี กาญจนภี นิลผาย² ประทีป จินจี่³ และ กาญจนา ภัทรารัตน์³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางจิตและสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยจำนวน 511 คน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.54 - 0.86 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 608.91$, $df = 181$, $p = 0.00$, $\chi^2/df = 3.36$, $SRMR = 0.06$, $RMSEA = 0.07$, $CFI = 0.97$, $GFI = 0.90$, $AGFI = 0.86$) ผลการทดสอบเส้นทางอิทธิพลพบว่า 1) การร่วมรู้สึก มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ($\beta = 0.59$, $p < 0.05$) และ 2) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ($\beta = 0.25$, $p < 0.05$) ข้อเสนอแนะ จากผลการวิจัยที่พบว่าพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ได้รับอิทธิพลจากการร่วมรู้สึก ควรนำไปสร้างโปรแกรมการร่วมรู้สึกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนักศึกษา ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ขึ้นกระบวนกรพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวปลูกฝังการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมต่อไป

คำสำคัญ: พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม การร่วมรู้สึก การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตปริญญาเอก สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อีเมล: pawaree_kan@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

จากการที่ประเทศไทยเริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศในปี พ.ศ. 2504 เป็นฉบับแรกและใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผลที่ตามมาจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดการปรับตัวของสังคมไทยเพื่อให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การเปลี่ยนโครงสร้างจากเศรษฐกิจการเกษตรมาสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรม เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ สภาพการณ์ที่สังคมมีแต่การพัฒนาทางด้านวัตถุแต่ไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจของบุคคลนั้น เป็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อบุคคลเป็นอันมาก โดยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของบุคคล เช่น ทำให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน การเอาเปรียบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม (Nimthongkom, 1992) รวมถึงนักจิตวิทยาเองก็ได้พยายามคิดที่จะช่วยปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น โดยพยายามศึกษาพฤติกรรมต่อต้านสังคม (anti-social behavior) ผลของการวิจัยได้นำมาใช้ปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น แต่เมื่อราวๆ ปี 2512 นักจิตวิทยาได้คิดว่า หากจะคิดแต่ขจัดพฤติกรรมที่เป็นผลลบสังคม เพียงอย่างเดียว สังคมก็ไม่ได้เปลี่ยนไปดังที่ต้องการ ดังนั้นจึงควรพยายามหาทางปลูกฝังพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (prosocial behavior) ให้แก่เยาวชน (Kwaotrakul, 2013)

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 เป็นการวิจัยที่ไม่ใช่เชิงทดลอง (non-experimental research) ที่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์หรือเป็นการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (Nimthongkom, 1992; La-Ongtipparos, 1997; Siritecha, 2006; Taechaamarant, 2011; Chitayasothron, 2012; Prasertsin, 2014; Wongkumsin, 2015; Maneesukkasem, 2015) ซึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ได้แก่ การร่วมรู้สึก (empathy) และการสนับสนุนจากสถานศึกษา (social support) เป็นต้น และ ประเภทที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) พบว่าเป็นการสร้างโปรแกรมเพื่อใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (Khattachan, 2008; Wangnak, 2009; Gangsadan, 2012) โดยโปรแกรมที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ส่วนใหญ่สร้างมาจากปัจจัยภายใน เช่น ตัวแปรทางจิตวิทยา หากแต่ยังพบว่ามี การทำการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ในการวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และการวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ยกตัวอย่างเช่น Rattanawongkhae (2015) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และนำผลที่ได้ไปทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อสร้างเป็นโปรแกรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และ Jutasompakorn (2017) ได้ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานครโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม: การวิเคราะห์เชิงสาเหตุ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ส่วนใหญ่พบว่าตัวแปรที่นำมาสร้างเป็นโปรแกรมในการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม เป็นปัจจัยภายใน

เช่น ตัวแปรทางจิตวิทยา ซึ่งการพัฒนายังไม่ครอบคลุมทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพราะตามหลักพฤติกรรมศาสตร์มองว่าสาเหตุของพฤติกรรมเกิดจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกร่วมกัน

ดังนั้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม โดยการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนักศึกษา โดยเป็นการศึกษาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary approach) ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ จิตวิทยา และพุทธศาสนา และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคมวิทยา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางจิตและสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ของนักศึกษาปริญญาตรีกับข้อมูลเชิงประจักษ์
- 2) เพื่อศึกษาขนาดและทิศทางของอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยทางจิตและสังคมที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ของนักศึกษาปริญญาตรี

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (Prosocial behavior)

หมายถึง การกระทำของบุคคลที่ตั้งใจทำประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวมหรือประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ ไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งบางครั้งอาจต้องเสียสละทั้งแรงกาย เวลาและทรัพย์สินก็ตาม ได้แบ่งพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมออกเป็น 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การช่วยเหลือ (helping) หมายถึง การกระทำของบุคคลที่ตั้งใจทำประโยชน์ต่อสังคมโดยการสละแรงกาย หรือเวลา เพื่อที่จะบรรเทาความต้องการของผู้อื่น รวมทั้งการช่วยเหลือให้ผู้อื่นให้บรรลุเป้าหมาย การให้ข้อมูล การให้สิ่งของที่ไม่ใช่ของตนเอง พฤติกรรมดังกล่าวจะไม่ได้เกี่ยวกับการสูญเสียสิ่งของที่ตนครอบครองมาก่อน 2) การแบ่งปัน (sharing) หมายถึง การกระทำของบุคคลที่ตั้งใจทำประโยชน์ต่อสังคมโดยการให้สิ่งของหรือทรัพย์สินของตนเอง เป็นการที่บุคคลยอมเสียสละหรือให้ยืมสิ่งของของตนเองครอบครองอยู่ และ 3) การปลอบโยน (comforting) หมายถึง การกระทำของบุคคลที่ตั้งใจทำประโยชน์ต่อสังคมโดยการให้กำลังใจหรือการแสดงท่าทางเพื่อจะบรรเทาความทุกข์ของผู้อื่น โดยการใช้คำพูดเพื่อให้กำลังใจ หรือการแสดงการโอบกอดหรือสัมผัสเพื่อให้ผู้อื่นรู้สึกผ่อนคลายความกังวลใจ ความไม่สบายใจ (Taechaamarant, 2011)

ในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนักศึกษา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ และแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มาเป็นกรอบร่วมกันในการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ โดย Suwannatat (2016) โดยได้เสนอว่าการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ส่งผลต่อพฤติกรรม และแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดย Phra Prom Khunaporn (P.A. Payutto) (2016) ได้เสนอว่ากระบวนการของการศึกษาภายในตัวบุคคล จะเริ่มต้นและดำเนิน

ไปได้ ต้องอาศัยการติดต่อกับสภาพแวดล้อม และอิทธิพลจากภายนอกเป็นแรงผลักดัน ถ้าได้รับการถ่ายทอดแนะนำชักจูง เรียนรู้จากแหล่งความรู้ความคิดที่ถูกต้อง หรือรู้จักเลือก รู้จักมอง รู้จักเกี่ยวข้อง พิจารณาโลกและชีวิตในทางที่ถูกต้อง ก็จะทำให้เกิด สัมมาทิฐิ นำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง โดยสรุป แหล่งที่มาเบื้องต้นของการศึกษา เรียกว่า ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ มี 2 อย่าง คือ 1) ปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ แปลว่า การทำในใจโดยแยบคาย หมายถึง การคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น 2) ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ แปลว่า เสียงจากผู้อื่น หรือเสียงบอกจากผู้อื่น ได้แก่ การรับถ่ายทอดหรืออิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ เพื่อนที่คบหา หนังสือ สื่อมวลชน และวัฒนธรรม

โดยงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์และแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มาเป็นกรอบร่วมกันในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ซึ่งเกิดจากการประยุกต์เชื่อมโยงว่า ปัจจัยภายใน (แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์) ก็เปรียบเสมือนปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ (แนวคิดทางพระพุทธศาสนา) และปัจจัยภายนอก (แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์) ก็เปรียบเสมือนปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ (แนวคิดทางพระพุทธศาสนา) โดยปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) เป็นกระบวนการคิดภายในตนเอง ซึ่งตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายในต้องผ่านกระบวนการคิดภายในตนเอง ประกอบด้วย การร่วมรู้สึก แรงจูงใจภายใน ความกรุณา และสัมมาทิฐิ และปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆสะ) เป็นการรับถ่ายทอดหรืออิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา หนังสือ สื่อมวลชน ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์) เปรียบเสมือนพ่อแม่ (แนวคิดทางพระพุทธศาสนา) การสนับสนุนจากสถานศึกษา (แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์) เปรียบเสมือนครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา (แนวคิดทางพระพุทธศาสนา) การได้รับตัวแบบ (แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์) เปรียบเสมือนหนังสือ สื่อมวลชน (แนวคิดทางพระพุทธศาสนา) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอตัวแปรดังกล่าวในการอธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ดังต่อไปนี้

การร่วมรู้สึก (Empathy)

การร่วมรู้สึก หมายถึง ปฏิกริยาของบุคคลหนึ่งต่อประสบการณ์ที่สังเกตได้ของอีกคน ประกอบด้วย 1) ด้านการเข้าใจมุมมองของผู้อื่น (perspective taking) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นคิดหรือรู้สึกได้ 2) ด้านการจินตนาการ (fantasy) หมายถึง ความสามารถในการนำตัวเองให้เข้าใจความรู้สึก การกระทำของตัวละครในหนังสือ ภาพยนตร์ หรือการเล่นต่างๆ 3) ด้านการคำนึงถึงความรู้สึก (empathic concern) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเมื่อเจอกับเหตุการณ์เลวร้าย และ 4) ด้านความทุกข์ส่วนบุคคล (personal distress) หมายถึง ความรู้สึกวิตกกังวล ความไม่สบายใจเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีความตึงเครียด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการร่วมรู้สึก พบว่าการร่วมรู้สึกมีความสัมพันธ์และเป็นความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ซึ่งแสดงว่าถ้าบุคคลมีการร่วมรู้สึกสูงขึ้นก็จะมีพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมสูงขึ้นด้วย (Nimthongkom, 1992; La-Ongtipparos, 1997) และงานวิจัย Chitayasothron (2012) ได้ศึกษาการร่วมรู้สึกมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ทำให้การร่วมรู้สึกเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)

แรงจูงใจภายใน หมายถึง แรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นจากภายในตัวของบุคคลเพื่อทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความอยากรู้อยากเห็น เป็นเรื่องที่น่าสนใจ แปลกใหม่ท้าทาย สิ่งเหล่านี้จะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรม โดยที่ไม่ต้องอาศัยรางวัลจากภายนอกหรือกฎเกณฑ์ข้อบังคับ โดยทฤษฎีการลิขิตด้วยตนเอง (self-determination theory) โดย Ryan and Deci (2017) ได้เสนอไว้ว่าเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงแรงจูงใจภายใน มองว่ามนุษย์ในเชิงอินทรีย์ (organismic) คือมองว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความกระตือรือร้นและริเริ่มลงมือกระทำ (active) โดยได้ศึกษาแนวโน้มภายในของมนุษย์ว่ามีความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ และมีสถานการณ์ที่ช่วยส่งเสริมสิ่งเหล่านี้ โดยระบุว่ามนุษย์มีความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ คือ 1) การมีอิสระ (autonomy) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าได้ปฏิบัติจากสิ่งที่เลือกด้วยตนเอง 2) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคม (relatedness) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกถึงความใกล้ชิด หรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น และได้รับกำลังใจ 3) ด้านการเป็นคนมีความสามารถ (competence) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่า ตนเองมีความสามารถต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในสิ่งแวดล้อมที่ท้าทาย และมีโอกาส ความต้องการเหล่านี้จำเป็นต่อการส่งเสริมของแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่มีทิศทาง มีพลัง พฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน คือ การได้รู้สึกถึงการใช้ความสามารถของตน ความมีอิสระที่กำหนดได้ด้วยตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก ทำให้แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

ความกรุณา

ความกรุณา หมายถึง ความสงสาร ความปรารถนา ต้องการที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่นให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ความยากลำบาก ตามกำลังความสามารถ (Jinngse, 2014) ความกรุณาเป็นสิ่งที่อยู่ภายในเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมที่ผู้วิจัยนิยามขึ้น จึงได้นำหลักธรรมเรื่องความกรุณา มาศึกษาเพื่อเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ทำให้ความกรุณาเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

สัมมาทิฐิ

สัมมาทิฐิ หมายถึง ความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงต่อความเป็นจริง และแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดย Phra Prom Khunaporn (P.A. Payutto) (2016) ได้เสนอว่ากระบวนการของการศึกษาภายในตัวบุคคล จะเริ่มต้นและดำเนินไปได้ ต้องอาศัยการติดต่อเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และอิทธิพลจากภายนอกเป็นแรงผลักดัน ถ้าได้รับการถ่ายทอดแนะนำชักจูง เรียนรู้จากแหล่งความรู้ความคิดที่ถูกต้อง หรือรู้จักเลือก รู้จักมอง รู้จักเกี่ยวข้อง พิจารณาโลกและชีวิตในทางที่ถูกต้อง ก็จะทำให้เกิด สัมมาทิฐิ เมื่อรู้เข้าใจ คิดเห็นตรงตามความจริงแล้ว การคิด การพูด การกระทำ และการแสดงออกหรือปฏิบัติการต่างๆ ก็ถูกต้องตรงตาม กฏ กติกา นำไปสู่การดับทุกข์ แก้ไขปัญหาได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yamakanishtha (2010) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา ผลของการศึกษากระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาพบว่า ปัจจัยเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวศรัทธา ซึ่งมีกัลยาณมิตรแนะนำในการคิดวิเคราะห์พิจารณาและนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้

จากนั้นบุคคลจึงนำตนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติและคิดวิเคราะห์พิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นอิสระด้วยนิโสมนสิการ เมื่อบุคคลมีนิโสมนสิการ สัมมาทิฐิก็จะเกิดตามมา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การแสดงออกทางกาย วาจา รวมถึงการสำรวมใจไม่ให้กิเลสเข้าครอบงำ ทำให้สัมมาทิฐิเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเด็กด้วยการแสดงความรักและปรารถนาดี ต่อเด็ก เอาใจใส่และให้ความสำคัญแก่เด็ก ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาที่ดีมากกว่าการใช้วิธีบีบบังคับเด็ก ช่วยเหลือ เมื่อมีปัญหา และมีความใกล้ชิดสนิทสนม โดยได้กระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ประกอบด้วย 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) แสดงให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่รักและหวังดีต่อเด็ก แสดงให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่ตั้งใจที่จะอบรมเด็กให้เป็นคนดี
- 2) ทำตัวให้ใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็ก ใช้เวลาอยู่กับเด็ก
- 3) ให้การเอาใจใส่เด็ก เข้าใจจิตใจเด็ก
- 4) เป็นที่ปรึกษาที่ดีของเด็ก

ไม่เผด็จการ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erikson (Vanindananda, 2009) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ถ้าเด็กทารกได้รับความสุข ความพอใจจากการดูแลอย่างใกล้ชิดของบิดามารดา เมื่อโตขึ้นจะแผ่ขยายความรู้สึกใคร่ไถ่ใจนี้ไปยังผู้อื่น และสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ จะทำให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีในเวลาต่อมา และสอดคล้องกับการประมวลผลและสังเคราะห์ผลการวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สร้างเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยมีลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่น่าปรารถนา คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก (Vanindananda, 2009) ทำให้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

การสนับสนุนจากสถานศึกษา

การสนับสนุนจากสถานศึกษา หมายถึง การแสดงออกของอาจารย์และเพื่อนนักศึกษาด้วยการให้สิ่งที่พึงพอใจแก่นักศึกษาภายหลังจากที่นักศึกษาแสดงพฤติกรรม ซึ่งสิ่งที่พึงพอใจตามที่กล่าวมานี้ Rimm and Masters (Kasemnet et al., 1996) ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของการสนับสนุนจากสถานศึกษามาจาก 2 แหล่ง ได้แก่ 1) การแสดงออกของอาจารย์ด้วยการให้สิ่งที่พึงพอใจแก่นักศึกษาภายหลังจากที่นักศึกษาแสดงพฤติกรรม ซึ่งสิ่งที่พึงพอใจที่เสนอไว้ว่าเป็นตัวเสริมแรง แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ (1) ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ (2) ตัวเสริมแรงทางสังคม (3) ตัวเสริมแรงที่เป็นเกียรติยศ (4) ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม และ 2) การแสดงออกของเพื่อนนักศึกษา ด้วยการให้สิ่งที่พึงพอใจแก่นักศึกษาภายหลังจากที่นักศึกษาแสดงพฤติกรรม ซึ่งสิ่งที่พึงพอใจที่เสนอไว้ว่าเป็นตัวเสริมแรง แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ (1) ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ (2) ตัวเสริมแรงทางสังคม (3) ตัวเสริมแรงที่เป็นเกียรติยศ (4) ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม ทำให้การสนับสนุนจากสถานศึกษาเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

การได้รับตัวแบบ (Modeling)

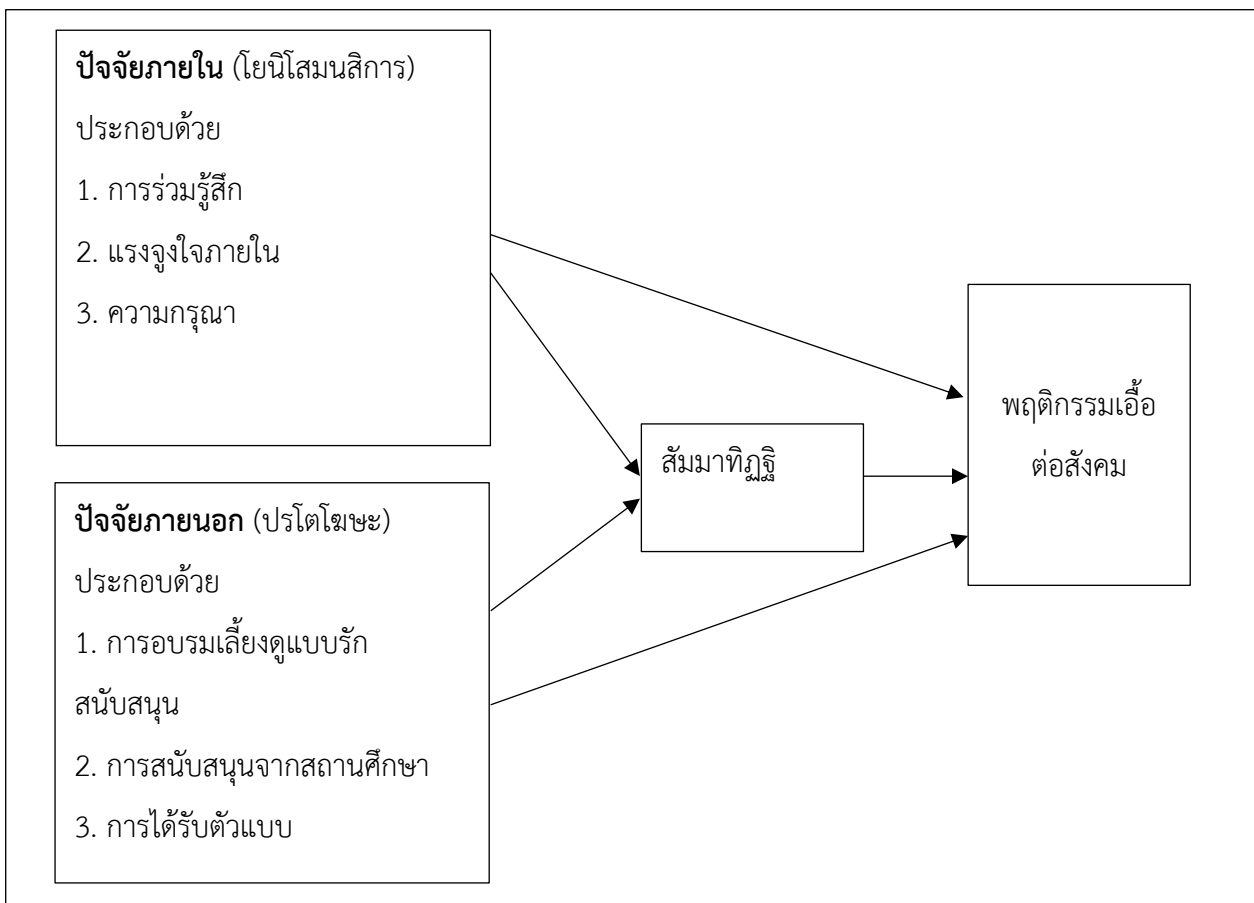
หมายถึง การที่บุคคลสังเกตและถือเอาลักษณะพฤติกรรมมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน โดย Bandura (1986) ได้แบ่งตัวแบบออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ตัวแบบทางพฤติกรรม (behavioral modeling)

หมายถึง การมีตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมให้บุคคลเห็น 2) ตัวแบบทางวาจา (verbal modeling) หมายถึง การมีตัวแบบที่พูด บอกรหรือเขียนบอกว่าจะทำอะไรอย่างไร 3) ตัวแบบสัญลักษณ์ (symbolic modeling) หมายถึง การมีตัวแบบภาพหรือเสียงผ่านสื่อต่างๆ 4) ตัวแบบสัมผัส (kinesthetic modeling) หมายถึง การมีตัวแบบโดยใช้การสัมผัส โดยผู้วิจัยได้จัดกลุ่มตัวแบบเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ดังนั้น สรุปได้ว่าการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษา การได้รับตัวแบบ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้ 1) การได้รับตัวแบบมีชีวิต หมายถึง ตัวแบบที่ปรากฏกับบุคคลโดยตรง 2) การได้รับตัวแบบสัญลักษณ์ หมายถึง ตัวแบบที่เสนอกับบุคคลโดยผ่านทางคำพูด การเขียนหรือรูปภาพทำให้การได้รับตัวแบบเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม และมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

ดังนั้น สรุปได้ว่าการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนักศึกษาปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรสาเหตุ คือ การร่วมรู้สึก แรงจูงใจภายใน ความกรุณา สัมมาทิฐิ การอบรมเลี้ยงดู

แบบรักสนับสนุน การสนับสนุนจากสถานศึกษา และการได้รับตัวแบบ มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรม
เอื้อต่อสังคม ดังนี้

- 1) พฤติกรรมเอื้อต่อสังคมได้รับอิทธิพลทางตรงจากการร่วมรู้สึก แรงจูงใจภายใน ความกรุณา
สัมมาทิฐิ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การสนับสนุนจากสถานศึกษา และการได้รับตัวแบบ
- 2) สัมมาทิฐิ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการร่วมรู้สึก แรงจูงใจภายใน ความกรุณา การอบรมเลี้ยงดู
แบบรักสนับสนุน การสนับสนุนจากสถานศึกษา และการได้รับตัวแบบ
- 3) พฤติกรรมเอื้อต่อสังคมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการร่วมรู้สึก แรงจูงใจภายใน ความกรุณา การ
อบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การสนับสนุนจากสถานศึกษา และการได้รับตัวแบบ โดยผ่านสัมมาทิฐิ

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยของรัฐ/
กำกับของรัฐ ในประเทศไทย สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการประมาณค่าแบบไลค์ลิฮูดสูงสุด (maximum
likelihood) ซึ่งเป็นวิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่มีความคงเส้นคงวาและเป็นอิสระจากมาตรวัด (Langka,
2011) และใช้หลักเกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของ Schumacker and Lomax (Langka, 2011) ที่เสนอแนะ
ให้ใช้ขนาดตัวอย่าง อย่างน้อย 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ในงานวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 22 ตัว จึงใช้ขนาด
กลุ่มตัวอย่าง ขั้นต่ำจำนวน 440 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage
sampling) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยใช้
ภูมิภาคเป็นชั้นภูมิ คือ แบ่งออกเป็นจำนวน 6 ภูมิภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ จำนวน 5 แห่ง ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 แห่ง ภาคกลาง จำนวน 7 แห่ง ภาคตะวันออก จำนวน 1 แห่ง ภาคตะวันตก ไม่มี
และภาคใต้ จำนวน 4 แห่ง จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster sampling) โดยสุ่มตัวอย่างมาภูมิภาคละ
1 มหาวิทยาลัย ได้ จำนวน 5 แห่ง ขั้นที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) โดยใช้กลุ่มสาขาวิชา
เป็นชั้นภูมิ คือ จำนวน 3 กลุ่มสาขาวิชา ประกอบด้วย 1) กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2) กลุ่ม
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และ 3) กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี หน่วยในการสุ่ม คือ คน โดยสุ่มมา
กลุ่มสาขาวิชาละ 30 คน รวม 90 คน รวมจำนวนทั้งหมด 450 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล
จากกลุ่มตัวอย่าง เป็นจำนวนทั้งสิ้น 511 คน ตามใบรับรองจริยธรรมการวิจัย หมายเลขรับรอง SWUEC/X/G-
226/2562

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม
เพื่อทราบข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม
ประกอบด้วย 8 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (9 ข้อ) ตอนที่ 2 แบบสอบถามการร่วม
รู้สึก (10 ข้อ) ตอนที่ 3 แบบสอบถามแรงจูงใจภายใน (10 ข้อ) ตอนที่ 4 แบบสอบถามความกรุณา (10 ข้อ) ตอนที่ 5
แบบสอบถามสัมมาทิฐิ (10 ข้อ) ตอนที่ 6 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (10 ข้อ) ตอนที่ 7

แบบสอบถามการสนับสนุนจากสถานศึกษาจากสถานศึกษา (5 ข้อ) และตอนที่ 8 แบบสอบถามการได้รับตัวแบบ (7 ข้อ) มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ “น้อยที่สุด” ถึง “มากที่สุด” การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ด้านพฤติกรรมศาสตร์ และด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 10 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) โดยใช้เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบัค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Level Confirmatory Factor Analysis: CFA) ผลการตรวจสอบพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับ ประเมินจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัค มีค่าเท่ากับ 0.67, 0.65, 0.54, 0.86, 0.76, 0.82, 0.62 และ 0.67 ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายข้อคำถาม จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อยู่ระหว่าง 0.42-0.75 ในพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม 0.45-0.74 ในการร่วมรู้สึก 0.46-0.71 ในแรงจูงใจ 0.59-0.80 ในความกรุณา 0.52-0.76 ในสัมมาทิวา 0.56-0.73 ในการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน 0.49-0.93 ในการสนับสนุนจากสถานศึกษา และ 0.52-0.65 ในการรับรู้ตัวแบบ

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดตัวแปร 2) การวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง ค่าสถิติทดสอบไค-สแควร์ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (pearson product moment correlation coefficient) 3) ตรวจสอบความกลมกลืนของรูปแบบการวัดตัวแปรด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และ 4) ตรวจสอบความกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์อิทธิพล โดยพิจารณาจากค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดล ได้แก่ ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่ามากกว่า 0.05 ค่า χ^2/df มีอัตราส่วนไม่เกิน 5 ค่า SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.08 ค่า CFI มีค่ามากกว่า 0.90 ค่า GFI มีค่ามากกว่า 0.90 ค่า AGFI มีค่ามากกว่า 0.90 (Kline, 2005)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 26.22 และเพศหญิง ร้อยละ 73.78 กำลังเรียนอยู่ในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ร้อยละ 35.23 ร้อยละ 34.24 และร้อยละ 30.53 ตามลำดับ โดยเคยเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา ร้อยละ 85.52 และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา ร้อยละ 14.48

ผลการวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ของตัวแปรสังเกต พบว่า มีค่าระหว่าง 2.77 ถึง 4.16 การกระจายของข้อมูลด้วยการพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.61 ถึง 0.84 การตรวจสอบค่าความเบ้ (skewness) ของตัวแปรสังเกต พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าความเบ้ติดลบ

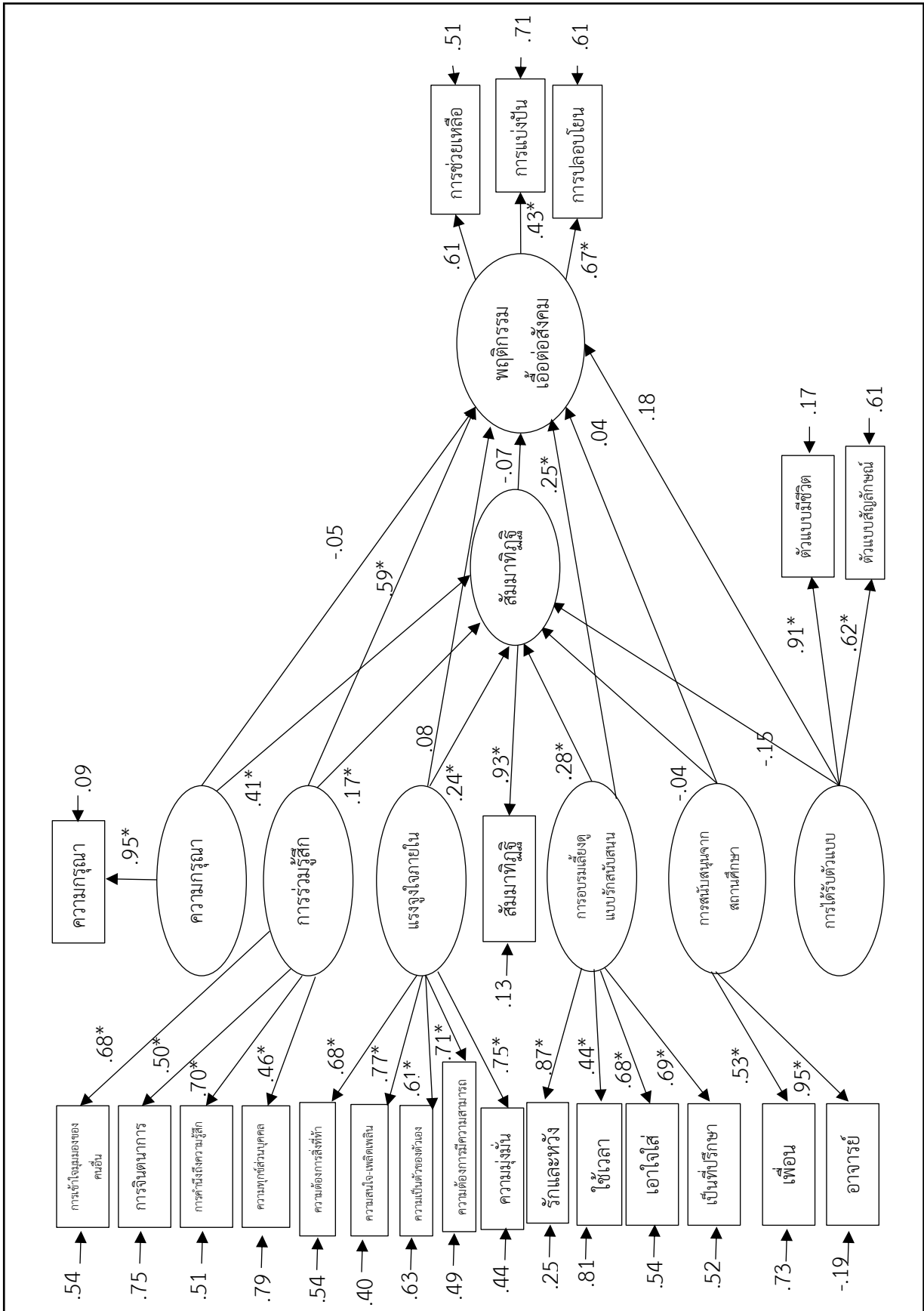
ซึ่งแสดงว่าข้อมูลค่อนข้างเบ้ไปทางซ้ายหรือค่าเฉลี่ยมีค่าน้อยกว่าค่ามัธยฐาน โดยมีค่าอยู่ระหว่าง -0.14 ถึง -0.83 โดยมีตัวแปรสังเกตบางตัวที่มีค่าความเบ้เป็นบวก ซึ่งแสดงว่าข้อมูลค่อนข้างเบ้ไปทางซ้ายหรือค่าเฉลี่ยมีค่าน้อยกว่าค่ามัธยฐาน โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.03 ถึง 0.20 การตรวจสอบค่าความโด่ง (kurtosis) ของตัวแปรสังเกตพบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าความโด่งติดลบ ซึ่งแสดงว่าข้อมูลโด่งน้อยกว่าปกติ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง -0.03 ถึง -0.83 โดยมีตัวแปรสังเกตบางตัวที่มีค่าความโด่งเป็นบวก ซึ่งแสดงว่าข้อมูลโด่งมากกว่าปกติ โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.14 ถึง 1.10

การทดสอบการแจกแจงแบบโค้งปกติหลายตัวแปร (multivariable normal test) ของตัวแปรสังเกต โดยการทดสอบ Chi-square test โดยพิจารณาจากค่านัยสำคัญทางสถิติ หากตัวแปรใดมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าตัวแปรดังกล่าวมีการแจกแจงแบบไม่ปกติ ผลการทดสอบพบว่า มีตัวแปรบางตัวที่มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ คือ การปลอมโยน (p-value เท่ากับ 0.01) รักและหวังดี (p-value เท่ากับ 0.00) เอาใจใส่ (p-value เท่ากับ 0.00) และเป็นที่ปรึกษา (p-value เท่ากับ 0.01) อย่างไรก็ตามหากใช้เกณฑ์การตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวแปรแต่ละตัวนิยมใช้ ความเบ้ (skewness) และความโด่ง (kurtosis) ได้เสนอไว้ว่า ความเบ้น้อยกว่า -3 หรือมากกว่า 3 หมายถึง ข้อมูลไม่สมมาตรหรือเบ้มาก ความโด่งน้อยกว่า -10 หรือมากกว่า 10 หมายถึง ข้อมูลไม่มีการแจกแจงแบบปกติ และความโด่งน้อยกว่า -20 หรือมากกว่า 20 หมายถึง เกิดปัญหารุนแรง (Vanichbuncha, 2014) ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีทั้งค่าความสัมพันธ์เชิงบวกและเชิงลบ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง -0.136 ถึง 0.636 โดยคู่ของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกสูงสุด ได้แก่ ความกรุณา กับ การเห็นชอบ ($r = 0.636$, $p\text{-value} < 0.001$) เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า คู่ของตัวแปรทุกตัวไม่มีคู่ใดมีความสัมพันธ์เกิน 0.85 ที่จะทำให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรง (multicollinearity) (Kline, 2005) จึงเหมาะสมที่จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้นต่อไป

ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนของรูปแบบ ได้แก่ $\chi^2 = 608.91$, $df = 181$, $p = 0.00$, $\chi^2/df = 3.36$, SRMR = 0.06, RMSEA = 0.07, CFI = 0.97, GFI = 0.90, AGFI = 0.86 โดยมีค่า SRMR, AGFI ไม่ผ่านเกณฑ์ จึงพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุจากค่าอื่น พบว่าค่าส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยจึงสรุปว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นสามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมได้ โดยผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปร ที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ดังนี้ 1) การร่วมรู้สึก ($\beta = 0.59$) และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ($\beta = 0.25$) มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ความกรุณา ($\beta = 0.41$) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ($\beta = 0.28$) แรงจูงใจภายใน ($\beta = 0.24$) และการร่วมรู้สึก ($\beta = 0.17$) มีอิทธิพลทางตรงต่อสัมมาทิวาธิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) การร่วมรู้สึก แรงจูงใจภายใน ความกรุณา การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การสนับสนุนจากสถานศึกษาและการได้รับตัวแบบ ไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมโดยผ่านสัมมาทิวาธิ ละเอียดตั้งภาพประกอบ 2 และตาราง 1

ภาพประกอบ 2

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

ตาราง 1

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (β) ของตัวแปรสาเหตุไปยังตัวแปรผลภายในรูปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

ตัวแปร	สัมมาทิฐิ (R ² = 0.69)			พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (R ² = 0.68)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การร่วมรู้สึก	.17*	-	.17*	.59*	-.01	.58*
ความกรุณา	.41*	-	.41*	-.05	-.03	-.08
แรงจูงใจภายใน	.24*	-	.24*	.08	-.02	.07
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	.28*	-	.28*	.25*	-.02	.23*
การสนับสนุนจากสถานศึกษา	-.04	-	-.04	.04	.00	.05
การได้รับตัวแบบ	-.15	-	-.15	.18	.01	.20
สัมมาทิฐิ	-	-	-	-.07	-	-.07

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

DE หมายถึง อิทธิพลทางตรง (Direct effect) IE หมายถึง อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) TE หมายถึง อิทธิพลโดยรวม (Total effect)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยนำมอภิปรายผลการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนักศึกษาปริญญาตรี ประกอบด้วย 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1

จากผลการวิจัยพบว่า การร่วมรู้สึกและการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.59 และ 0.25 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ โดย Suwannatat (2016) ได้มีการเสนอการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์ว่าเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตวิทยา และสะท้อนให้เห็นวิธีการปฏิสัมพันธ์ที่บุคคลแสดงต่อกันและกันทั้งในกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งภายในกลุ่มประชากรต่าง ๆ และในสังคมโลก เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์มีความซับซ้อน จึงต้องมีการศึกษาทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างกัน เพื่อให้เข้าใจถึงผลลัพธ์ที่ปรากฏได้อย่างแท้จริง โดยพบว่าปัจจัยภายในที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมมากที่สุด ได้แก่ การร่วมรู้สึก โดยสอดคล้องกับแนวคิดการร่วมรู้สึกของ Davis (Chitayasothron, 2012) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของโครงสร้างกระบวนการ และผลของการร่วมรู้สึก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเริ่ม (antecedents) เป็นขั้นที่กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต และสถานการณ์ ซึ่งประกอบด้วย บุคคล ได้แก่ ความแตกต่างเฉพาะของแต่ละบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การมีความสามารถในการเข้าใจทรศนะของผู้อื่น และ

สถานการณ์ ได้แก่ ความรุนแรงของสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นอารมณ์ของผู้สังเกต ความเหมือนหรือความคล้ายคลึงระหว่างผู้สังเกตและผู้ถูกสังเกต 2) กระบวนการ (process) ได้แก่ ลักษณะเฉพาะของกลไกที่มีผลต่อการร่วมรู้สึก โดยแบ่งเป็น กระบวนการที่เกิดจากอารมณ์ (affective) และกระบวนการที่เกิดจากความต้องการทางปัญญา (cognitive) 3) ผลที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล (intrapersonal outcomes) ได้แก่ ผลทางปัญญา ผลทางอารมณ์ 4) ผลต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ได้แก่ การเกิดพฤติกรรมทางสังคม อาทิเช่น พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัย Chitayasothron (2012) พบว่าการร่วมรู้สึกมีความสัมพันธ์และเป็นความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ซึ่งแสดงว่าถ้าบุคคลมีการร่วมรู้สึกสูงขึ้นไปจะมีพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมสูงขึ้นด้วย และปัจจัยภายนอกที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมรองลงมา ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erikson (Vanindananda, 2009) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ถ้าเด็กทารกได้รับความสุข ความพอใจจากการดูแลอย่างใกล้ชิดของบิดามารดา เมื่อโตขึ้นจะแผ่ขยายความรู้สึกรักใคร่ไว้วางใจนี้ไปยังผู้อื่น และสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ จะทำให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีในเวลาต่อมา เรียนรู้ที่จะให้และรับอย่างเหมาะสม มีความเสียสละ ไม่เอาตนเองเป็นที่ตั้ง ซึ่งเป็นการเอื้อให้เกิดการพัฒนาลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่ดีงาม และสอดคล้องกับการประมวลและสังเคราะห์ผลการวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สร้างเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยมีลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่น่าปรารถนา คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก (Vanindananda, 2009) ทำให้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม

ประเด็นที่ 2

จากผลการวิจัยพบว่า ความกรุณา การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แรงจูงใจภายใน และการร่วมรู้สึก มีอิทธิพลทางตรงต่อสัมมาทิฐิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.41 0.28 0.24 และ 0.17 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดย Phra Prom Khunaporn (P.A. Payutto) (2016) ได้เสนอกระบวนการที่จะพัฒนาบุคคลนั้น นั้นเริ่มจากสัมมาทิฐิ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ สามารถแยกได้เป็น 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ โยนิโสมนสิการ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ พรโตโฆษะ นำไปสู่สัมมาทิฐิ หลักการนี้หมายความว่า การมีสัมมาทิฐิเริ่มจากปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) เป็นกระบวนการคิดภายในตนเอง ซึ่งตัวแปรที่เป็นปัจจัยภายในต้องผ่านกระบวนการคิดภายในตนเอง ประกอบด้วย การร่วมรู้สึก แรงจูงใจภายใน ความกรุณา และปัจจัยภายนอก (พรโตโฆษะ) เป็นการรับถ่ายทอดหรืออิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา หนังสือ สื่อมวลชน ประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์) เปรียบเสมือนพ่อแม่ (แนวคิดทางพระพุทธศาสนา)

ประเด็นที่ 3

จากสมมติฐานย่อยข้อ 3 พฤติกรรมเอื้อต่อสังคมได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการร่วมรู้สึก แรงจูงใจภายใน ความกรุณา การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การสนับสนุนจากสถานศึกษา และการได้รับตัวแบบ โดยผ่านสัมมาทิฐิ ผลการวิจัยพบว่า การร่วมรู้สึก ความกรุณา แรงจูงใจภายใน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การ

สนับสนุนจากสถานศึกษาและการได้รับตัวแบบ ไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมโดยผ่านสัมมาทิฐิ ที่เป็นเช่นอาจเป็นเพราะตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดย Phra Prom Khunaporn (P.A. Payutto) (2016) สัมมาทิฐิ หมายถึง ความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงต่อความเป็นจริงตามธรรมชาติ ซึ่งบุคคลอาจจะไม่แสดงพฤติกรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือตามหลักความเป็นจริง บุคคลจะต้องพิจารณา 2 ประเด็น คือ 1) การพิจารณาว่าควรทำหรือไม่ควรทำ และ 2) การพิจารณาว่าช่วยได้หรือช่วยไม่ได้ เมื่อพิจารณาถึง 2 ประเด็นนี้แล้ว บุคคลจึงเกิดการแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเอื้อต่อสังคมได้รับอิทธิพลจากการร่วมรู้สึก ควรนำข้อค้นพบที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการสร้างโปรแกรมการร่วมรู้สึกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะ ระดับภาควิชา รวมถึงอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้เกิดคุณลักษณะตามลักษณะของตัวแปรขึ้นในตัวบุคคลหรือตัวนักศึกษา เพื่อให้การพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนักศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ข้อค้นพบดังกล่าวเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมให้สถาบันครอบครัว ปลูกฝังการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน เพราะเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationships) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้น ซึ่งข้อค้นพบในการวิจัยส่วนนี้จะทำให้ทราบว่าตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อสร้างเป็นโปรแกรมการทดลองเพื่อใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนักศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Bandura, A. (1986). *Social Foundation of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*.

Prentice-Hall.

Behavioral Science Research Institute. (1990). *Pramān sangkhro phonngā nawichai nai prathet*

Thai kieokap kān 'oprom liāngdū dek Thai lem sōng [Synthesis of Research Results in

Thailand Regarding Parenting Thai Children, Book 2]. Srinakharinwirot University.

- Chitayasothron, D. (2012). *‘Itthiphon khoṅg kān ‘oprom liāngdū bāep ‘aochaisai læ kān sanapsanun thāng sangkhom thī mī tō phruttkam ‘uā tō sangkhom doī mī khwām rūām rūasuk pentūā præ song phān* [Effect of Authoritative Parenting Style and Social Support on Prosocial Behavior with Mediating Effect of Empathy] (Research report). University of the Thai Chamber of Commerce.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-Determination Theory*. The Guilford Press.
- Gangsadan, P. (2012). *Phon khoṅg kānchat kitckam doī chai rūāngrāo thāng sangkhom thī mī tō phruttkam sœmsāng sangkhom khoṅg dek ‘anubān* [Effects of organizing by using social story on prosocial behaviors of kindergarteners] (Master’s thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Jinngē, P. (2014). *Kānphatthana chit sāthārana khoṅg yaowachon tām nœo phra phut sātsana* [Public mind development among the youths in Buddhist approach] (Doctoral dissertation). Mahamakut Buddhist University, Bangkok.
- Jutasompakorn, S. (2017). *Kānphatthana phruttkam ‘uā sangkhom khoṅg nakriān ‘āchīwasuksā ‘ēkkachon nai Krung Thēp Mahā Nakhōn doī kānhai kham pruksā klum: Kān wikhrō chœng sāhēt* [A causal model analysis: The development of prosocial behavior among private vocational students in Bangkok through group counseling] (Doctoral dissertation). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Kasemnet, L., Jinngē, P., Thongphakdee, T., Srijindarat, U., & Phisalaphong, W. (1996). *Patchai thī mī ‘itthiphon tō kānmī winai* [Factors Influencing Discipline] (Research report). Behavioral science research institute, Srinakharinwirot University.
- Khattachan, W. (2008). *Kānphatthana prokræm kānriānrū læ thak thō sāiyai rawāng wai phān watthanatham phūnbān phūā songsoēm phruttkam sœmsāng sangkhom khoṅg dek wai ‘anubān thī mī tō phūsūng ‘āyū* [The development of an intergenerational program on learning and relating through folk culture to foster preschool children’s prosocial behaviors towards elderly] (Master’s thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Kwaotrakul, S. (2013). *Chittawitthaya kānsuksā* [Educational Psychology] (11th ed.). Chulalongkorn Printing.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practices of Structural Equation Modeling* (2nd ed.). Guilford Press.

- Langka, W. (2011). *Kānsuksā 'itthiphon thāng sangkhom læ patchai phānai tō kānriānrū yāng sāngsan thāng wittayāsāt khōng nakriān thī mī khwāmsāmāt phiset thāng wittayāsāt nai radap chan matthayommasuksā tōn plāi* [A study of effects of the social and internal factors on science creative learning of science gifted-students at the upper secondary level] (Doctoral dissertation). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- La-onstipparos, W. (1997). *Khwāmsamphan khōng kānhai hēthphon choēng chāriyatham thī 'uā tō sangkhom læ phruttkam thī 'uā tō sangkhom khōng dek prathomsuksā nai khēt Krung Thēp Mahā Nakhōn* [The relationship between prosocial moral reasoning and prosocial behavior of elementary school children in Bangkok metropolitan area] (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Maneesukkasem, R. (2015). *Modēn khwāmsamphan choēng sahēt phruttkam 'uā tō sangkhom khōng wairun nai chāngwatsakæo* [A causal relationship model of prosocial behavior of adolescents in sa-kaeo province] (Master's thesis). Burapha University, Chonburi.
- Nimthongkom, S. (1992). *Tuāpræ choēng chit sangkhom læ chīwa phūnthān thī kiēokhōng kap phruttkam thī 'uā tō sangkhom khōng nakriān chan matthayommasuksā tōn ton nai khēt Krung Thēp Mahā Nakhōn* [A study of psychosocial variables related to prosocial behavior of secondary school students in Bangkok] (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Phra Prom Khunaporn (P.A. Payutto). (2016). *Yōnisōmanasikān - withī khīt tām lak phut tham* [Yonisomanasikara - Ways of Thinking According to the Principles of Buddhism] (24th ed.). https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/yonisomanasikara_thinking_in_ways_of_buddhadhamma.pdf?fbclid=IwAR0jrdS2M-ch1tCk8ErSfqvx0a5CMLo4iNpyZYkEMl476mMclhXNB1r47uE
- Prasertsin, U. (2014). *Kānphatthana tuā bong chī phruttkam 'uā tō sangkhom doī withīkān wikhro, 'ongprakop choēng yūnyan* [The development of indicators of prosocial behavior by confirmatory factor analysis]. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 34(3), 42-53. http://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/journal_book.php?journal_id=35
- Rattanawongkhae, A. (2015). *Modēn khwāmsamphan choēng sahēt khōng patchai thī song phon tō phruttkam 'uā tō sangkhom khōng bukkhalakōn sai sanapsanun kānsuksā mahāwittayaīai 'ēkkachon* [The causal relationship model of factors affecting social contribution behavior of personnel for education support private university] (Doctoral dissertation). King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok.

- Rimm, D. C., & Masters, J. (1979). *Behavior Therapy* (2nd ed.). Academic Press.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (1996). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. Lawrence Erlbaum.
- Siritecha, P. (2006). *Patchai thāng sangkhom laksana thāng chit læ laksana thāng chiwa sangkhom thi kieokhoṅg kap phruttkam thi 'uā tō sangkhom tām lak tham sangkha watthu si khōṅg nakriān radap prathom suksā rōngriān nai sangkat Krung Thep Maha Nakhōn* [Social, psychological and bio-social factors related to prosocial behaviors which followed Sungkhaha Watthu 4 of the primary school students at schools under Bangkok Metropolitan Administration] (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Suwannat, J. (2016). *Phruttkam sat mummōṅg nai sat thi tæktāng* [Behavioral Science, Perspectives in Different Sciences]. Rojana Printing.
- Taechaamarant, K. (2011). *Patchai thi kieokhoṅg kap phruttkam 'uā sangkhom khōṅg nakriān 'anubān læ nakriān prathom suksā tōn ton* [Factors Related to Prosocial Behaviors of Early Childhood Students] (Master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Vanichbuncha, K. (2014). *Structural Equation Modeling Analysis via AMOS rogramming*. Samlada Partnership Limited.
- Vanindananda, N. (2009). *Phonlakā raphat nāmā radā dān chit laksana læ thaksa thi mi tō phruttkamkān 'oprom but khōṅg māndā læ khwāmrapphitchōp kān riān khōṅg but wairun tōn ton: Kānsuksā khan ton* [The Effectiveness of Psychological and Child – Rearing Skill Training on Mother' Supervision and Adolescents' Academic Responsibility: The Preliminary Study] (Research report). Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University.
- Wangnak, C. (2009). *Phon khōṅg prokræm phatthanakān rapru phruttkam sangkhom hæng ton thāng buāk tō phruttkam 'uā sangkhom khōṅg nakriān radap chan prathomsuksā pi thi hā rōngriān wat laksī (thōṅgbai thiwa ri witthaya) chāngwat Krung Thep Maha Nakhōn* [The effects of a positive self-perceived social behavior developing program on the prosocial behavior of parthomsuksa 5 students at Wat Laksi (Tongbaitivarevittaya) School, Krung Thep Maha Nakhon] (Master's thesis). Kasetsart University, Bangkok.
- Wongkumsin, T. (2015). *Khwām chalāt thāng sangkhom læ phruttkam 'uā tō sangkhom khōṅg nisit khana sangkhommasāt mahawitthayalai kasetsāt* [Social Intelligence and Prosocial Behavior of Students of Faculty of Social Sciences at Kasetsart University]. *Journal of the Association of Researchers*, 20(3), 87-98.
<https://opac.kku.ac.th/catalog/ArticleItem.aspx?JMarcID=j00281340>

Yamakanishtha, R. (2010). *Suksā krabūānkān rīanrū tām nǎo phra phut sātsana* [A study of learning process in Buddhism] (Master's thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Bangkok.